inko

informatiegevende en
kontaktleggende periodiek
van de fraters van utrecht

41e jaargang

nummer 2

mei 2018

VAN DE REDACTIETAFEL

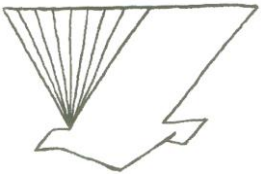

.

Het tweede nummer van de 421ste jaargang van INKO heeft u nu in uw hand.
Wij bieden u weer een gevarieerd nummer aan, waarin een gast-journaliste aan het woord komt en onze Gouden Jubilaris, fr. Wilfried van der Poll, portretteert. Wilfried is onze laatste Nederlandse gouden Jubilaris en onze jongste, die in juli ook 70 jaar wordt. Voldoende redenen om hem aan het woord te laten.
Helaas kon Petra de Landmeter haar taak om zeer persoonlijke redenen niet uitvoeren, maar we zijn blij dat Marjet de Jong ons geholpen heeft.
Behalve een gouden jubilaris, komt ook weer een Indonesische Zilveren Jubilaris aan het woord, namelijk fr. Vinsensius.
Daar we dit jaar als Congregatie 145 jaar bestaan, is het goed om terug te kijken naar het begin. Deze keer een archiefstuk over 90 jaar geleden het begin in Indonesië en wel in Malang.
Hans Wennekes is na zijn repatriëring in Lodwar terug geweest en vertelt over die nieuwe ervaring.
De overweging bij de Constituties, een gedicht van Theobaldus en “de pen doorgeven” waarin deze keer Hans Peters over zijn hobby vertelt, zijn de onderdelen die elke keer terugkomen, maar met een totaal verschillende inhoud.
Een belevenis van Frits Stevens, een brief uit Kisumu in Kenia en vooral een onbekend meewerken door fr. Isidorus aan de School-TV van jaren her, completeren dit nummer van INKO.

Wij wensen u veel leesplezier en een fijne, warme zomer toe!

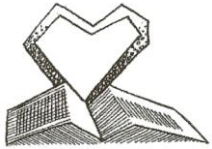

Overweging bij de Constituties

"In onze betrokkenheid op elkaar, zal bijzondere aandacht en zorg uitgaan naar medebroeders, die door ziekte of gebrekkigheid getroffen zijn of, in welk opzicht ook, in moeilijke omstandigheden verkeren". *(Constituties, art.56)*

Door de donkere nacht heen komt ook weer licht.

Er zijn van die dagen, soms een periode, dat het niet meezit, dat somberheid je overvalt, je kunt je voelen aan de rand van een afgrond. Onlangs las ik dat een afgrond ook een diepte kan betekenen. "Gij die ons ruimte geeft en vrijheid schept" zingen we met Huub Oosterhuis. Depressie is niet alleen een medisch of psychologisch probleem. Het zou ook een levenskans kunnen zijn. Mystici hebben vaak over de ervaring van een donkere nacht, waarin je zintuigen weinig oriëntatie bieden en je maar moet vertrouwen dat het weer licht gaat worden.

Wie somber of zelfs depressief is heeft de neiging zich naar binnen te keren. Je vermijdt contact met anderen. Mystici hebben vaak over de ervaring van een donkere nacht, waarin je zintuigen weinig oriëntatie bieden en je maar moet vertrouwen dat het weer licht gaat worden Maar levenservaringen van onze voorgangers, overtuigend verteld of neergeschreven over woestijn en donkere nacht kunnen ons troosten en een duwtje in de rug geven. Een uitnodiging die ons wegwijzen ons toe te vertrouwen aan het duister, dat er op enig moment licht komt. Dat ook een perspectief gloort en ons op de been helpt niet alles wat pijnlijk is te vermijden of op te lossen, maar door het te willen beleven , door de donkere nacht heen komt ook weer licht.

Dan lees ik het verhaal, als de profeet Elia bij de berg Horeb is aangekomen en zich verbergt in de grot, heeft hij het nodige achter de rug! Op die andere heilige berg, de Karmel had hij met overmacht de priesters van Baäl laten zien, dat de God van Israël de ware God is. Maar dit getuigenis was hem duur komen te staan: koningin Izebel en haar echtgenoot Achab willen zich wreken en staan Elia naar het leven. Hij moet uitwijken en zijn vlucht wordt een zware

tocht van 40 dagen Hij trekt door de woestijn naar de berg waar het allemaal begon, de Horeb, ook wel de Sinaï genoemd. De berg waar het volk Israël tot Gods eigen volk werd gemaakt. De berg die in vuur en vlam had gestaan toen God neerdaalde om het Verbond te sluiten. De berg die beefde toen de Heer verscheen aan Mozes.
Op die berg is Elia nu aangekomen en hij trekt zich terug in een grot. Hij daalt af in de schoot van de aarde, op zoek naar beschutting en veiligheid om – zo lezen wij- te overnachten. Het is inderdaad nacht geworden in zijn leven. Hij is somber, wanhoopt en twijfelt of de God die hij zijn hele leven heeft gediend wel om hem bekommert. Veertig dagen is hij door de woestijn getrokken – hij heeft een periode van dorheid , angst en duisternis achter zich, hij kent nog maar één verlangen – weg van alles en iedereen. En waar kan dat beter dan in en moeilijk toegankelijke grot – symbool voor de veilige schoot waar hij eens geborgen was.
Het is precies hier waar God hem weet te vinden: wat doe jij hier Elias? Kom naar buiten, ik wil je laten ervaren dat Ik je al die tijd nabij was. En weer zijn daar die machtige tekenen van Gods aanwezigheid: wind en vuur en beving- als of Elia met alle geweld herinnerd moet worden aan de aan de dag dat het Verbond met Israël gesloten werd. Maar Elias laat zich niet meteen die veilige aardse moederschoot uitlokken, want hij weet: dit zijn de tekenen die aan God voorafgaan- zo gaat Hij aan ons voorbij. Pas in het suizen van de zachte bries komt Hij. Zoals in dat korte moment van ademloze stilte, als het slotakkoord van een machtige symfonie geklonken heeft- net voordat het applaus opklinkt. Voor die stilte staat Elias op en gaat naar buiten. Het is als werd hij opnieuw geboren. Hij kruipt als het ware uit zijn schulp . Hij legt als een vroege Lazarus de windsels over zijn gelaat omdat hij niet naar God kan opzien. “Elias wat doe jij hier? Het is je tijd nog niet om in de schoot van de aarde terug te keren. Je hebt nog te zorgen voor de toekomst van mijn volk. Elias hervindt zichzelf in de stilte van Gods ontmoeting. De verbinding die hij kwijt geraakt was, met God, met zijn opdracht en met zichzelf, wordt hersteld in de stilte van de Gods ontmoeting.

Voorhout/ Eindhoven, 21-2-2018
Drs. Alfons Kroese o.c.d.

In het kader van het 145 jaar bestaan van de congregatie en het 90 jaar bestaan van ons werk in Indonesië, hebben we een mooi verhaal in het archief opgedoken en letterlijk overgenomen. Helaas is de naam van de schrijver en de precieze datum ervan onbekend.
De redactie

HOE HET BEGON

In Malang ligt de bakermat van het missiewerk der Fraters in Indonesië. Hier werd het eerste Fraterhuis gebouwd met de eerste school en het eerste internaat. Het was ook van hieruit, dat de Fraters andere activiteiten ondernamen. Geen wonder dus, dat dit Huis – zij het dan een beetje chauvinistisch – het predicaat "Moederhuis van Indonesië" voor zich opeist, al is dit in feite niet meer zo. Een Geschiedenis van het werk der fraters hier te lande zal derhalve voor een groot deel neerkomen op een Geschiedenis van Huize Celaket, zeker voor zover het de eerste vier/vijf jaren betreft.

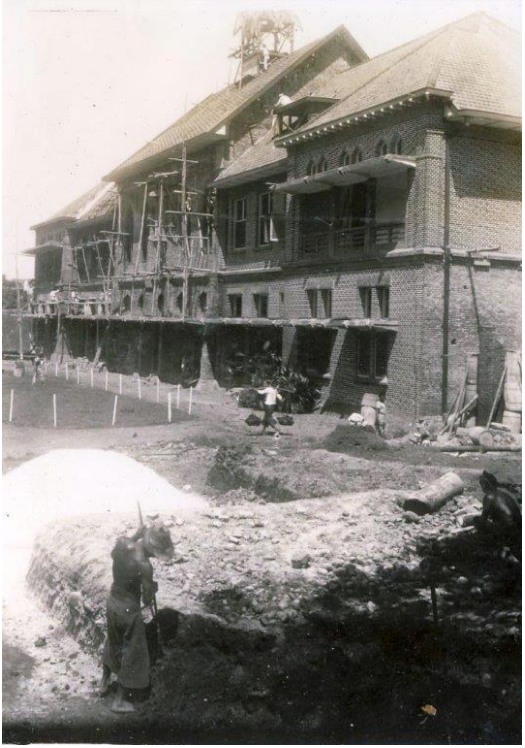

Dat de vijftig-jarige herdenking van de vestiging van de Fraters in deze gewesten op 2 Februari gevierd wordt, wordt gemotiveerd door het feit, dat op die datum het officiële afscheid gevierd werd van de eerste twee Fraters-missionarissen. Dit blijft dan ook voor iedere rechtgeaarde Frater – missionaris of niet – een onvergetelijke dag. Insiders (hoeveel nog?) zouden kunnen vertellen wat er allemaal aan die dag vooraf gegaan is: eindeloze onderhandelingen, moeilijkheden van geldelijk aard, enz. enz. We zullen de oude archieven maar laten rusten en overgaan naar de diverse gebeurtenissen, die – nu de kogel eenmaal door de kerk was – elkaar in snel tempo opvolgden. Het was 2 Februari toen Fr. Gregorius en Frater Wilfridus het Gregoriushuis verlieten om hun lange reis naar hun nieuwe arbeidsveld te aanvaarden, de eerste als Overste, de tweede als Hoofd van de te openen school (E.L.S.). Einddoel van de reis was Malang, hoofdplaats van de gelijknamige Residentie. Malang was toen nog geen bisdom. Het werd bestuurd door een Apostolisch Prefect; Mgr. Clemens van der Pas was de eerste. Deze ontving de Fraters met de grootste hartelijkheid en nam ze voorlopig in zijn pastorie op. Ze kregen hier ruimschoots gelegenheid om zich alvast wat in te werken, hier en daar hun licht op te steken en vooral om uit te zien naar een eigen woning. Ze werden hiermee niet alleen geholpen door de Pastoors, maar ook door bevriende leken. Nu was er in de Bromostraat een geschikt pand leeg komen te staan. Het was eigendom van de Fam. Moorman, die wegens economische crisis genoodzaakt was “kleiner” te gaan wonen. Het huis was niet alleen nog zo goed als nieuw, maar was bovendien strategisch gezien gelegen, d.w.z. het grensde aan het terrein waar de H.I.S. (Hollands-Indische School) annex internaat gelegen was. Mooier kon het al niet, want hier lag het zwaartepunt van het werk onder de Inheemsen, zeker de eerste jaren. De Zusters Ursulinen hadden op Celaket al eerder een dergelijke inrichting voor meisjes. De Fraters werden al aanstonds in de gelegenheid gesteld om kennis te maken met het onderwijs aan en de opvoeding van Javaanse kinderen. Zo lang de door Mgr. van der Pas aangevraagde leerkracht nog niet was aange-komen (die kwam pas in Juni), werd Fr. Wilfridus voorlopig met de leiding der school belast.

4 Juni arriveerde de tweede groep Fraters, waaronder drie bestemd voor het onderwijs en de anderen voor het internaatswerk, voor huishouding, administratief werk enz. Zodoende telde het huis in de Bromostraat nu zeven leden en dit aantal zou enkele maanden later oplopen tot elf. Het spreekt vanzelf, dat bijna al deze Fraters bestemd waren voor de alsnog op te richten Europese Lagere School. Alleen Fr. Augustinus werd definitief verbonden aan de reeds genoemde H.I.S. Maar die school wàs er nog niet d.w.z. er was nog geen eigen schoolgebouw. De leerlingen van de vier laagste klassen gingen bij de Zusters Ursulinen op school. De Fraters moesten daar les geven en omdat die school al gesubsidieerd was, bracht dit al direct iets in het laadje. Lang hoefde men echter niet op een eigen gebouw te wachten, want er was koortsachtig gewerkt om een school, plus internaat, plus woongelegenheid voor Fraters uit de grond te stampen. De plannen er voor waren er al lang en toen aan de juiste man voor de uitvoering van dit reuzenwerk ontdekt had en de zaak financieel was vastgelegd, werd onmiddellijk met dit enorme project begonnen. Frater Chrysostomus, pas uit Nederland aangekomen kon hier van zijn architectonische talenten blijk geven, waarom het werkvolk hem de “tuan arsitek” noemde. Onvoorstelbaar veel werd er in zes maanden tijd verzet, zelfs voordat men met de eigenlijke bouw kon beginnen, want het terrein moest eerst helemaal geëgaliseerd worden. Ondanks alles en de regens (van November tot April) werd het geheel begin Februari keurig afgeleverd, zodat 10 Februari Mgr. van der Pas huis en school plechtig kon inzegenen. Als aardige bijzonderheid mag hierbij vermeld worden dat, toen men met de rondgang wilde beginnen er nog geen wijwater aanwezig was. Er werd dus alsnog wijwater gemaakt en wel in voldoende hoeveelheid, zodat men niet op een druppeltje hoefde te kijken, evenmin als bij het gebruik van geestrijk vocht dat na het officiële gedeelte der plechtigheid in ruime mate aanwezig bleek te zijn.

Het begin was inderdaad veelbelovend. Via school en internaat kwam er voldoende binnen om de eindjes aan elkaar te knopen en de leningen prompt op tijd af te lossen. Hoe lang dit zou duren? Het woord malaise zat al in de lucht en de Regering begon al met te bezuinigen op de subsidie. Maar daarover later.

H.I.S.

Missie zonder scholen is ondenkbaar. Die mening was ook Mgr. van der Pas toegedaan, toen deze in 1923 in zijn Prefectuur aankwam en het bestuur van de Prefectuur overnam van de Jesuiten. De Missie van Malang zou echter als jonge spruit nog lang afhankelijk zijn van Midden-Java, eensdeels omdat dit gebied de nodige leerkrachten zou moeten leveren, anderzijds omdat daar het seminarie stond waar candidaten uit diverse gebieden konden opgeleid worden voor het priesterschap.

Natuurlijk moest met het Lager Onderwijs begonnen worden, dus een H.I.S., d.w.z. een school voor inheemse kinderen met Westers Lager Onderwijs. Met behulp van een leek werd begonnen met een klein schooltje ergens in de oude stad. Het schooltje liep niet, want het lag te dicht bij een kerkhof! Men verhuisde naar een ander pand, maar het verhoopte succes bleef weer uit en na een jaar diende de Heer Meyer, Hoofd der school, zijn ontslag in. Mgr. van der Pas, toen nog pastoor, nam nu zelf de leiding in handen. Hij vroeg in Yogya een onderwijzer aan. Hij kreeg iemand, die aan alle verwachtingen voldeed en het aantal leerlingen nam geregeld toe. Gevolg was dat het huurhuis veel te klein werd. De Carmel slaagde erin een stuk sawahgrond te kopen gelegen aan de Semerustraat aan de rand van de stad. Er werd een drie-klassige school gebouwd, kort daarop ook een asrama (internaat) bovendien een viertal bescheiden onderwijzerswoningen voor het schoolpersoneel, alles op hetzelfde terrein. Tijdens de jaren, die volgden werden meerdere veranderingen aangebracht zowel school als asrama maakten uitbreiding of verbouwing noodzakelijk. Zo kwam er b.v. een bondsgebouwtje voor vergaderingen en andere bijeenkomsten. Ook verrees er een kantoortje haaks op het schoolgebouw. Dit is later weer afgebroken. Op de plaats waar nu de Kleuterschool staat, stond toen (in de jaren 1930 -1940) een z.g. Voorklas. Deze zou men dus als een verre voorloper van de huidige T.K. kunnen beschouwen. De school werd van het begin af aan R.K. H.I.S. gedoopt, doch hij had nog geen status, ook al volgde men zoveel mogelijk het leerplan van een H.I.S.
De school was dus wat men noemt “wild”, en kreeg dus ook geen subsidie. De Missie droeg alle onkosten en betaalde ook het personeel: het was een Missieschool. Het mag dan ook een meevaller genoemd worden, dat de Regering in 1928 de school tenminste een gedeeltelijke

subsidie toekende. Een tweede bewijs van de goedgezindheid der Regering was de goedkeuring van het Leerplan. De Inspectie bleek gunstig geadviseerd te hebben! De school was nu een “echte” H.I.S. Het was nu alleen nog maar wachten op de definitieve subsidie als H.I.S. Deze kwam enkele jaren later, toen Fr. Angelinus de leiding van de school al in handen had. Aan hem en last but not least aan het doorzetten en organiseren van zijn voorganger, Fr. Augustinus was het te danken, dat de school in zo’n korte tijd kon wedijveren met de beste scholen in de stad. Om die gelijkstelling te verkrijgen moest aan meerdere eisen voldaan worden. Niet alleen moest het onderwijs op peil staan, maar er zat ook nog een sociale kant aan. Of het onderwijs beantwoordde aan de gestelde eisen, dat bleek natuurlijk uit de behaalde cijfers bij een dagenlange inspectie waarbij elke leerkracht terdege aan de tand gevoeld wed. De andere kant van de medaille was dat alleen ouders of voogden met een minimaal inkomen van 75 gulden (per maand) recht hadden op Westers Lager Onderwijs. Op deze manier werd de H.I.S. een standenschool. Dit was juist de bedoeling van het Gouvernement. Daardoor was het voor de grote massa onmogelijk om de hogere – laat staan de hoogste trap van ontwikkeling te bereiken. Kennis van de Nederlandse taal was daartoe de enige aangewezen weg. Nu valt het niet te ontkennen dat op onze H.I.S. heel wat kinderen zaten, die niet onder deze bovengenoemde termen vielen, zoals b.v. de kinderen, die door een bevriende administrateur op de school geplaatst werden. Het toenmalige Hoofd der school wist er echter wel een mouwtje aan te passen. Hij zette eenvoudig verschillende kinderen op naam van genoemde administrateur of andere beter gesitueerden (onderwijzers). Maar dat kon natuurlijk maar tot op zekere hoogte. Gesteld dat een onderwijzer met vier/vijf kinderen er ook nog vijf anderen op zijn naam had staan, dan zou dat wel eens in de gaten kunnen lopen. Opgepast dus: een Inspecteur had scherpe ogen. Een uitweg werd gevonden door een z.g. A-school op te richten, een parallel van de eigenlijke H.I.S. Dit gebeurde dan ook onder het hoofdschap van Fr. Fidelis, die intussen de leiding van de school in handen had. Het is nu wel duidelijk dat de hoofdschotel van het schoolmenu Nederlands was, zeker in de hogere klassen. Maar in de eerste klas werd er al mee begonnen. De Hollandse leerkrachten moesten dus wel een mondje Javaans kennen, anders zou je niet weten dat “kismis”

niets te maken had met Kerstmis, doch eenvoudig “krant” betekent. Zolang Fr. Augustinus aan het hoofd stond, kon hij op de H.I.S. alvast de beginselen van de moeilijke Javaanse taal leren, wat hem later als Directeur van de Normaalschool goed van pas zou komen. Geen enkel woord lag hem zo goed als ”adja nakal”, d.w.z. niet ondeugend zijn. Het was een passe-partout, een sleutel die paste op alle overtredingen van ordebepalingen of schoolreglement. En dat er wel eens een gebodsovertreding plaats had, is begrijpelijk, want er zaten – vooral in de eerste jaren – heel wat nakalle tussen de gedweeë javaanse, Dat waren de soldatenkinderen, die militair waren opgevoed.

Nu de vraag: waar gingen de jongens naar toe, die de school af hadden? De vraag werd pas urgent, toen de school begon af te leveren, medio 1929 dus. Degenen, die geschikt bevonden werden, konden aan het eindexamen, dat voor alle scholen met W.L.O. gelijk was, deelnemen. Geslaagden konden kiezen tussen Voorklas – Mulo – Technische School en Cultuurschool. Het seminarie in Yogya viel er buiten. Dient nog opgemerkt te worden, dat het examen meestal tweemaal gehouden werd. Dit was met het oog op hen, die vanwege ziekte of anderszins niet aan het eerste examen konden deelnemen.
Wat was nu de <u>betekenis</u> van onze H.I.S. <u>voor de Missie</u>?

Afgezien van het feit, dat er tijdens z’n korte levensduur meer dan <u>100 kinderen gedoopt</u> werden, leverde de school in 1929 al z’n eerste candidaat af voor het seminarie in Yogya. Deze vele belovende jongen, <u>Nic. Suhirman</u> was de beschermeling van O.O. Hij werd Jesuit, doctoreerde in de filosofie en doceerde als Professor aan de R.K. Universiteit in Bandung. Hij overleed in……
Een jaar tevoren waren er al <u>twee anderen op het seminarie</u> aangenomen. Verder verdienen vermeld te worden <u>F.L. Salim en A.J. Suwandi</u>, die beiden eindexamen maakten in 1937. De eerste werd seculier priester, terwijl de tweede het onderwijs inging. Tot nu toe is hij verbonden aan onze Kweekschool, het laatste jaar als Hoofd. Dan is er nog <u>Subono Kamdi</u>. seculier. <u>J.Jusus</u> was de eerste voor de Kweekschool in Moentilan. Hij is jarenlang hoofd geweest van het kantoor-S.P.G. en bleef dit tot hij praktisch niet meer kon. Hij stierf in 1976.

Onze Fr. Achilles is ook een abituriënt van Moentilan. Hij woont nu in Kediri, is gepensioneerd maar nog steeds actief en geeft nog veel godsdienstlessen.
Vanaf 1935 begon onze H.I.S. ook leerlingen te leveren voor onze R.K. Mulo, waar ze, volgens zeggen van het Hoofd (Fr. Cherubinus) een goed figuur sloegen.
Misschien zou een of ander kunnen opmerken, dat dit alles toch maar een pover resultaat is, maar dan vergeet hij, dat nog geen derde deel van het aantal leerlingen (300-400) gedoopt was. Bovendien: roeping kun je niet "aanpraten".
Bij het einde van het schooljaar (dit begon altijd in Augustus) werd er een afscheidsavond gehouden voor genodigden, ouders en leerlingen. Het zaaltje was daarvoor eigenlijk te klein, reden waarom daags tevoren de "kleintjes" mochten "kijken". Bij zo'n gelegenheid bleek duidelijk, dat een H.I.S. feitelijk een tweeslachtig instituut was, want Javaanse en Hollandse nummertjes en versjes wisselden elkander af. Toespraken werden in de landstaal (Javaans) gehouden. Mgr. van der Pas en later ook Mgr. Albers stelden het op prijs persoonlijk de diploma's en de prijzen aan betrokkenen uit te delen. Zulke avondjes waren gratis, maar vrijwillige giften werden dankbaar aanvaard. Er moest immers een gamelanstel komen! De Heer Blijdenstein in laatste instantie zorgde, dat die er ook inderdaad kwam. Het bleef een kostbaar bezit van het internaat en werd druk gebruikt.

ASRAMA VAN DE H.I.S.

Het asrama in de Semerustraat was uitsluitend bestemd voor inheemse jongens. De Zusters van Barmhartigheid hadden een dergelijke asrama voor meisjes. Het waren meest kinderen zonder ouders, armlastige kinderen, kinderen die door hun ouders "afgestaan" waren aan de Missie, enz. Een enkele werd door z'n ouders geplaatst om reden van opvoeding of onderwijs. Niet iedere dessa was een H.I.S. rijk! De opvoeding moest natuurlijk geëigend zijn aan het Javaanse kind. Daarom was de dagelijkse zorg voor het asrama toevertrouwd aan de Fam. Bratadarsana, die zich met hart en ziel aan dit werk gaven. De naam van Pauline is voor velen niet vreemd. Nog steeds – ze woont nu in Jakarta – vraagt ze belangstellend naar het wel en wee van oude bekenden. Veel Fraters hebben immers met genoemde Familie samengewerkt. Een groot voordeel

was het, dat die Familie op het erf van de H.I.S. woonde. De Fraters immers gingen na schooltijd weer naar huis en kwamen om vier uur weer boven water voor middaglessen, suveillance bij studie, apèl, enz. enz. Het is natuurlijk ondoenlijk om een asrama voor inheemse kinderen te vergelijken met een dito internaat voor Europese kinderen. Die konden op Celaket terecht. In de Semerustraat was en ging alles eenvoudiger. 's Morgens vroeg gingen allen naar de kerk, naar "hun" kerk, want sinds 1932 hadden de Katholieke Javanen hun eigen kerkje, vlak bij de school gelegen. Hier voelden zij zich thuis. Er kwamen geen Europeanen, tenzij een of twee Fraters en soms ook een goede missievriend. Die was altijd dubbel welkom. Die stopte immers meer in het collectezakje dan alle anderen tezamen. Voor die paar Europeanen stond er dan ook een bank achter in de kerk. De anderen hurkten neer op de matten. Dat was geen bezwaar, want hun kleding leende zich daartoe. Toen men later pantalons ging dragen werd dit anders. Deze kleding was bovendien goedkoper. Zondags waren er in het kleine kerkje twee H. Missen. De eerste, de "vroegmis" was voor de Katholieke Menadonese soldaten. Die gebruikten stoelen. Zodra de Mis was afgelopen, werden de stoelen in alle haast opgeborgen want dan begon de Mis voor de Javaanse gemeenschap, waarbij gepreekt werd in het Javaans. Na de H. Mis volgde een karig ontbijtje met een bekertje thee en dan naar school. 's Middags moest er geslapen of minstens gerust worden. Om half vijf begon de studie onder toezicht van een onderwijzer en een Frater. De kleintjes gingen wat eerder naar bed dan de groteren, maar allen sliepen op één grote zaal. Dit werd pas anders toen op het erf een zaal werd bijgebouwd. De ledikanten bestonden uit een ijzeren onderstel met zeil; de enige toegangsdeur was afgesloten met muskietengaas

Er werd veel gedaan aan de opvoeding, ook op cultureel gebied. Dansen, gamelan spelen, Javaanse zang – dat alles kwam goed tot z'n recht, dank zij de zorg en het verstandig beleid van de Fraters, die de supervisie van alles hadden. Maar wat de Fam. Brata voor de kinderen deed is onwaardeerbaar. Als er iets bijzonders was, ziekte of een feestje, dan kwam daar de hele familie aan te pas. Toen later (1939) de Fraters alles overnamen en op het erf gingen wonen, werd dat uiteraard anders. Het Fraterhuis, Redemptus-Huis genaamd, werd toen bewoond door zes Fraters met Fr. Angelinus als Overste.

Jammer, dat deze toestand maar van korte duur was, want de komst van de Jappen begin 1942 maakte een einde aan alles.

Tot slot een paar kleine maar typerende voorvalletjes uit de eerste levensjaren van het asrama. Zoals boven al terloops vermeld is, had de Heer Blijdenstein een soort voogdijschap over de jongens, die hij op het asrama geplaatst had en die hij persoonlijk bekostigde. Dat kostgeld bedroeg minimaal 12 ¼ gld. per maand. In de jaren 1928/29 kon maar daar net mee rond komen. Er waren er ook die meer betaalden. Dat surplus kwam dan ten goede aan degenen, die niets konden betalen. Op zekeren dag nu kwam een dessavrouwtje bij de "Tuan Besar" met een klein jochie bij haar. Of de Tuan het kind wilde hebben? In zo'n geval kun je natuurlijk niet direct "ja" of "nee" zeggen. De zaak werd dus onderzocht. Het bleek, dat de vader spoorloos was verdwenen en de moeder kon het kind niet langer onderhouden; ze had er nog meer! "Goed, laat het kind dan maar hier", was het bescheid van de Heer Blijdenstein. "Maar wat moet ik er voor geven?" "Niets", was het antwoord. "Nou, helemaal voor niets, dat gaat toch ook niet. Hier heb je een dubbeltje". En daarmee was de transactie afgesloten. Het jongetje werd onder de naam "Anak ketip" d.i. dubbeltjes-jochie op het asrama geplaatst.
Een ander voorvalletje.
Een Europese dokter, bevriend met de Pastoors, dus met de Missie, had een enigst kind, dat plotseling kwam te sterven. Pietje was zijn naam. De moeder had als haar wens te kennen gegeven, dat ze i.p.v. haar overleden zoontje een Javaans jongetje wilde adopteren onder voorwaarde, dat het ventje de naam van haar Pietje zou aannemen, en ook ongeveer van dezelfde leeftijd zou zijn. Aan beide voorwaarden kon voldaan worden. Sindsdien ging het Javaanse Pietje, op z'n Javaans uitgedost, elke maand persoonlijk naar het huis van die goede dokter om zijn kostgeld te halen, zijnde de somma van 12 ¼ gulden.
Dat in de crisisjaren dit maandgeld verhoogd moest worden, hoeft geen betoog, maar toen was de dokter al naar Nederland teruggekeerd met medename van zijn inmiddels opgegraven kind.

0o0o0o0o0o0

Waar fr. Wilfried van der Poll na 50 jaar trots op is

‘DAT WE TOCH EEN GEMEENSCHAP ZIJN GEBLEVEN!’

Het eerste dat me opvalt in de kamer van frater Wilfried van der Poll (69) is een familiefoto uit 1953 met vier van de tien kinderen in gewijde kledij: twee zusters, twee broeders. Middenvoor, bij mama, staat de vijfjarige Wilfried, de jongste. Het is een momentopname. Uiteindelijk zijn alle vier zussen ingetreden bij de zusters van Liefde van Tilburg en bijna alle broers op seminarie of juvenaat geweest. Alleen de oudste broer, ingetreden bij de SCJ, is op oudere leeftijd uitgetreden en getrouwd, vertelt fr. Wilfried, die de jongste was met vijf jaar afstand tot zijn jongste broer.

De jongste zijn en blijven: hetzelfde gebeurde in zijn leven als frater. Ingetreden in 1968 was fr. Wilfried de jongste van de op 15 september zijnde 268 fraters van Utrecht, allen samen in Indonesië, Kenya en Nederland. Dat zijn er nu, in 2018, in Nederland 24 fraters. Op 18 juli 2018 wordt fr. Wilfried ook nog eens 70 jaar. Na hem 'heeft nooit meer iemand aangebeld', zegt hij met de hem kenmerkende humor.

Aan de vooravond van zijn vijftigste kloosterjubileum en zijn zeventigste verjaardag mag ik voor INKO met fr. Wilfried praten, over zijn levensloop, zijn visie op de congregatie, over de toekomst. Hij staat in het zonnetje. Ter voorbereiding op dit gesprek heeft frater Leo Ruitenberg me uitgebreid bijgepraat over de rijke geschiedenis van de congregatie met haar vestigingen, communiteiten en provincies, besturen en kapittels.

In het voorgesprek met fr. Leo valt de naam van fr. Wilfried vaak. Want de jubilerende frater (geboren in 1948) heeft een onuitwisbaar stempel gedrukt op de congregatie.

Hij wordt al in 1982, op 34-jarige leeftijd, benoemd in het Algemeen Bestuur, tussen medebestuurders die zestig-plus zijn. Op zijn 40-ste wordt hij Algemeen Overste van de wereldwijde congregatie met vestigingen op drie continenten. In 1995 met zijn twee medebestuurders fr. Leo en fr. Paulino bezoekt hij Indonesië en Kenia. Hij woont dan nog in Borculo, maar verblijft doordeweeks met medefrater Leo op een woonetage in het nieuwe Bestuurshuis in De Bilt, op het terrein van het fraterhuis St.-Jozef, van waaruit het bestuurlijke werk gebeurt. Zijn eerste periode als Algemeen Overste loopt van 1988-1994, hij wordt herkozen voor de tweede en derde periode resp. 1994-2000 en van 2000-2006. En hij kijkt vooruit. In Nederland zijn geen nieuwe intredingen. Indonesië bloeit. Het bestuur moet daarom geleidelijk aan Indonesië worden overgedragen. Overste Wilfried heeft vanaf 2000 twee Indonesische mede-bestuurders naast zich. Hij trekt op zijn 56e in zijn eentje naar Indonesië om hun de kneepjes van het besturen van de 'multinational' bij te brengen. In 2006 wordt het Algemeen Bestuur Indonesisch.
Wie denkt dat fr. Wilfried terug in Nederland het rustig aan kan doen, heeft het mis: hij gaat door, nu als Provinciaal Overste voor Nederland voor zes jaar, en in 2012 nogmaals voor zes jaar. Dan is het 2018. En met fr. Wilfried nog aan het roer, wordt de Nederlandse Provincie gedownsized tot 'Religieus Huis Nederland'. De bestuurder heeft een scherp oog voor de realiteit van de Nederlandse gemeenschap: ze mag rusten. De meesten van de nu nog 24 fraters wonen samen in De Bilt. Het prachtige, comfortabele klooster raakt leeg. Er mogen nieuwe bewoners komen: particulieren én mede-religieuzen o.a. Medische Missiezusters komen bij hen wonen. Het was even wennen, maar het is een gouden greep geweest, zegt frater Leo: 'De zusters zijn nog trouwer dan wij in de kapel. En we kunnen onze verhalen aan elkaar kwijt'. Zo drukt fr. Wilfried opnieuw zijn stempel op de toekomst van zijn medefraters: hij houdt het vuur van hun roeping brandend.

Als je de loopbaan van fr. Wilfried overziet, denk je aan een doortastend en misschien wel bazig type. Niets is minder waar.

Kalm en bescheiden is hij. En ook, zo zal blijken in het gesprek, effectief en visionair. Geworteld in geloof. Wijs. En jong van hart.

'Ik heb me nooit gepusht gevoeld'

*** U was achttien en belde aan bij de fraters. Hoe kwam u daartoe?**

Heel gewoon. In de vijfde klas op school kwam een frater over fraters en de missie vertellen. Hij toonde ons een filmpje over Indonesië. Het haalde mijn interesse voor het klooster naar boven, en die zat er al vroeg in. Bij ons thuis was naar het klooster gaan iets vanzelfsprekends. Mijn (katholiek geworden) moeder voedde ons gelovig op. Vier zussen zijn Zrs. van Liefde geworden, twee broers werden religieus. Dus je kwam op bezoek in kloosters, het was een vanzelfsprekendheid. Ik heb me nooit gepusht gevoeld. Ik heb een goede jeugd gehad, niet rijk, niet arm, gewoon. Wij woonden in Ondiep in Utrecht. Mijn vader werkte bij de Lumax Drukkerij, opgericht door de Katholieke Arbeiders Beweging (KAB), waar vader secretaris-penningmeester was van de afdeling Utrecht. Het bestuur van de afdeling KAB Utrecht vergaderde vaak bij ons thuis. We hadden het niet breed en er waren ook zorgen. Vier van mijn broers kregen tuberculose en moesten zes weken in het sanatorium Berg en Bosch liggen. Ik ben altijd gekeurd en getest, maar ben gezond gebleven. Was het een gelukkige tijd? Zeer zeker! TV was er nog niet, met het pellen van pinda's en spelletjes doen maakten we de zaterdagavond gezellig.

*** Wat sprak u aan in het verhaal van die frater voor de klas?**

Het avontuur, het ver weg zijn! De wereld veranderen! Een nieuwe wereld, die beter zou zijn! Toen ik intrad in 1968, een tijd van veel veranderingen, speelde dit zeker. Later ben ik wel wijzer geworden, maar in het begin was dit iets bijzonders. In de 70-er jaren traden veel fraters uit. Bij mij ging de vanzelfsprekendheid door. Tijdens het juvenaat, in het internaat, beviel me de vaste dagorde. Anderen voelden het als dwang, ik niet. Steeds minder

jongens kwamen er om frater te worden, ze wilden er de ULO volgen.
Ik heb op mijn twintigste de gelofte van armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid afgelegd. Het was een intrede, geen wijding! Ik vind dat wij als fraters een bijzondere positie hebben, we zijn leek gebleven, maar wel bij elkaar gaan wonen. Dat is frater zijn. Geen poespas van 'heeroom' en zo. Bij ons thuis keken ze er niet van op.

*** U bent altijd de jongste, laatst ingetreden frater gebleven …**
Ik heb daar nooit zo'n punt van gemaakt, voelde me niet op de laatste plaats staan of zo. Je vraagt je op een gegeven moment natuurlijk wel af: hebben we het als congregatie wel goed gedaan? Wat moeten we doen om het tij te keren? Maar die gedachte is rond de tachtiger jaren omgezet in 'Wij als gemeenschap zijn er nog! Het gaat om ons eigen leven. Laten we zorgen dat we daar een goede draai aan geven. Ons werk stopt, we hebben hier in Nederland geen scholen en internaten meer… Maar we hebben onze gemeenschap, ieder heeft zijn eigen geschiedenis daarin.

*** Wat zijn uw medefraters voor u, huisgenoten, familie, broeders, collega's?**
Ik zou zeggen huisgenoten, maar ook familie. Je hebt je er vrijwillig aan verbonden. Familie krijg je, vrienden zoek je uit. Je hebt een gemeenschap gekozen, en die ken je. Het gezamenlijke doel bindt je samen. Voor de Fraters van Utrecht was dit: 'Opvoeding, onderwijs en datgene wat de maatschappij van ons vraagt'. Onze doelstelling werd in de loop van de jaren breder, we gingen meer educatieve programma's doen. Frater-zijn gaat ook om zelfheiliging. Je groeit aan elkaar. Onze leefwijze vandaag geeft me een nieuw besef van dagorde. Heel anders dan ik gewend was. Ik heb jaren apart gewoond, zelf boodschappen gedaan, gekookt en de Schrift gelezen. Hier wordt er voor je gezorgd, je hoeft niet schoon te maken, te koken. Je moet wel oppassen dat je niet 'hospitaliseert'! Hier is het om half één eten. We hebben ook gebedsmomenten, voor het middagmaal en elke avond om 18 uur getijdengebed, gebedsmoment of Eucharistie. Je kunt niet buiten deze regelmaat,

steeds als gemeenschap geroepen worden is wezenlijk. Juist de gemeenschap geeft gelegenheid dat ritme vast te houden. We hebben een rijk bestand aan priesters die hier om beurten de Mis komen doen. Op dinsdag en donderdag: Jozef Wissink, Henk Bloem en Piet Rentinck. Op de zondagen: Rigo Lozekoot en Oscar Swijnenberg. En op bijzondere momenten Anton Vernooij. Ik maak het rooster zodat alles op zijn plekje komt!

*** U bent graag bezig met regelen en besturen, zit dat in uw karakter?**

Op het juvenaat zat ik al in het bestuur van de missieclub. En ja, mijn vader was bestuurslid van de Katholieke Arbeiders Beweging, de KAB, die vergaderde bij ons thuis. Maar voor ik in 1982 in het Algemeen Bestuur kwam ben ik volledig actief geweest in het onderwijs. Want dáárvoor was ik gekomen. Ik heb de Opleiding Leraar Broodbakken in Wageningen gedaan en in Amsterdam Brood en Banket. En ben op mijn twintigste in 1968 naar Borculo gegaan om les te geven op de Lagere Technische School op de Leostichting, waar jongeren intern woonden. De fraters runden er een LTS, MAVO, LEAO en Tuinbouwschool. We bouwden er ook twintig woningen voor leraren. Het was een groot complex in Borculo. Toen ik in het Algemeen Bestuur kwam ben ik doorgegaan met lesgeven, tot ik Algemeen Overste werd. Ik heb in totaal 18 jaar theorie- en praktijkles gegeven in brood en banket, later 'consumptieve techniek' geheten. Het omvatte later ook koken, serveren. Het vak werd steeds breder omdat de leerlingen steeds minder wisten. Het lag me wel. Ook op zaterdag was ik op school bezig. De LTS had een restaurant erbij als oefenplek, dat twee tot drie keer per week werd opengesteld voor mensen die woonden bij de Leostichting: leraren, leerlingen, familie. Het was een fijne tijd!
Vanaf 1988 was ik fulltime bestuurder.

***Waarom haalden ze u zo jong uit het werk?**

Het was moeilijk om mensen te vinden. In de gemeenschap kende iedereen elkaar 'te goed', ik was wat meer blanco. Men kende mij

van het leiden van gesprekken in het kapittel. Het kapittel gaf me een opdracht mee: ‘Zorg dat er fraters in de maatschappij blijven’.

*** U wist vast niet dat u voorgoed bestuurder zou blijven …**

Nee, ik dacht: zes jaar + zes jaar + zes jaar, oké. Maar het is doorgegaan. Ik heb me ermee verzoend, ook omdat er elke zes jaar weer iets nieuws was. De overgang van het bestuur naar Indonesië in 2004 was een belangrijke fase. Daarna kwam hier in Nederland een nieuwe fase: ons werk loslaten en als gemeenschap doorgaan. Professionals inschakelen om voor ons te zorgen en het gebouw te onderhouden. Als je denkt aan het doel van de congregatie, is dat werk gestopt. Maar we blijven een gemeenschap in één huis. Daar wil ik het beste van maken. Je ziet dat ook wel ‘wringen’: sommige mensen willen nog naar buiten, maar zijn er niet meer toe in staat. Anderen zijn meer naar binnen gekeerd. Dit hangt ook wel met leeftijd samen, boven of onder de tachtig, het zijn bijna twee werelden. De ene kijkt naar buiten, volgt het nieuws, gaat naar bijeenkomsten, de ander niet. Mijn lijn is: laten we op buiten gericht blijven, de kerk volgen, de wereld volgen.
Er zijn trouwens altijd groepen geweest binnen de gemeenschap. De kerkelijke polarisatie in de jaren tachtig en negentig vond ook plaats binnen onze gemeenschap, in huis!

*** Gaf dat geen grote spanningen?**

Je kunt naast elkaar leven met verschillende meningen en tóch samen in de kapel zitten. Dat is het bijzondere van de gemeenschap. Een pastor of een bisschop woont alleen. Als je in een gemeenschap leeft, geef je correctie aan elkaar. Er waren soms onoplosbare zaken. Mensen die een standpunt hadden ingenomen, die een verkeerde weg waren ingeslagen en daarin verhardden. Als bestuurder moet je de discussie niet opzoeken.

*** U moet hen bij elkaar houden. Wat is uw inspiratiebron daarbij?**

Het woord ‘Samen!’ Samen doen, dat inspireert mij. Bijvoorbeeld in de vorm van retraites, gezamenlijk optrekken, dat heeft me altijd

aangesproken, dat heb ik van huis uit meegekregen en probeer ik in de gemeenschap vol te houden.

*** Waren er ook dieptepunten?**

Zeker. De jaren 2010-2015, het bekend worden van het seksueel misbruik. Dat is vol over ons heen gekomen. Ik was net in het bestuur van de Konferentie Nederlandse Religieuzen gekomen. Daardoor zat ik dichtbij de ontwikkelingen en daar heb ik veel aan gehad. Eerst denk je 'Wat moet ik ermee? Er was een grote solidariteit onder de religieuzen, vrouwen en mannen, ook financieel. Ja, bij de fraters is dus misbruik voorgekomen, in Borculo, in Utrecht, Arnhem, ook door fraters de je gekend hebt. Wij hebben 70 zaken gehad, 70 dossiers. De congregaties van Maastricht en Tilburg hadden er nog meer. Via mediation hebben we meer dan de helft goed kunnen oplossen, geholpen door professionele mensen die een methode aanboden: het verhaal op schrift vertellen, een verzoeningsgesprek, een vergoeding daarna. Bij de landelijke klachtencommissie ging het op een meer juridische manier. Het was nieuwe materie voor mij. Mijn eerste dossier bijvoorbeeld was van een man van 80 jaar die in 1946 misbruikt was door een frater. Ik was toen nog niet geboren. Gesprekken met slachtoffers moet je niet in je eentje doen. Je krijgt veel te horen. Mijn beeld over de fraters is wel bijgesteld.

*** Bent u gedesillusioneerd geraakt?**

Ik zou het liever 'met beide benen op de grond gedrukt' willen noemen. En teleurgesteld over degenen die misstappen hebben gedaan. En hoeveel impact het heeft gehad! Het ging vaak om jongens die thuis al misbruikt waren, die makkelijk te beïnvloeden waren. Dat dit door fraters is gedaan, is zwaar. Ja. Hier in huis waren ook mensen die het niet geloofden, zelfs ontkenden! We hebben er wel over gesproken, in kleinere groepjes. Het was een heel andere manier van werken voor mij. Zelfs onlangs is er nog een zaak geweest. Ik vind dat we het wel goed hebben gedaan. Van sommige slachtoffers krijgen we nog steeds een kaartje met Kerstmis. We hebben ook een slotmiddag gehad met de mediation-mensen erbij. Dat was heel belangrijk.

'Ik had niet veel langer in Indonesië moeten blijven; op den duur groei je weg.'

*** Hoe was het om twee jaar in Indonesië te wonen?**
Het katholicisme daar is heel anders, zoals het hier vijftig jaar geleden was. Op zaterdag en zondag zijn er 5 of 6 missen met volle kerken, ook jongeren. Ik had vooraf de taal geleerd, genoeg om boodschappen te kunnen doen, maar vergaderingen meemaken, dat ging niet, dan was er toch een tolk nodig. Er is daar veel opgebouwd. Ze runnen wel 23 scholen en 9 internaten. Het geld voor de salarissen komt rechtstreeks van de ouders. Ze doen het goed, op een andere manier dan wij! In Nederland kom je doelgericht tot besluiten. In Indonesië praten ze net zolang tot het een besluit van iedereen is. Dat kost tijd. Ik was de enige Nederlander, dat was weleens eenzaam. Gelukkig kon ik e-mailen. Leo hield me op de hoogte van wat er in Nederland speelde. Ik heb wel gemerkt dat ik niet veel langer had moeten blijven, op den duur 'groei je weg'. Je kunt niet jezelf zijn in zo'n vreemde omgeving. De taal, de gewoonten zijn anders. Bijvoorbeeld de recreatie, bij ons kijken enkelen samen het nieuws, en dan zijn we van half 9 tot 10 uur bij elkaar voor koffie en een kaartje leggen. En dan gaat ieder naar zijn kamer. In Indonesië praatte men vooral met elkaar en daar kon ik niet aan meedoen. Ik was wel blij weer naar huis te gaan.

'Trots dat we voortgezet onderwijs hebben opgestart, speciaal onderwijs, technisch onderwijs. Je ziet nu dat dit type praktijkonderwijs gemist wordt.'

*** Waar bent u al met al het meest trots op?**
Toch vooral op de wijze waarop we aan het onderwijs en de opvoeding hebben bijgedragen in een tijd dat dit niet voor iedereen gewoon was. Dat we daar de aanzet toe hebben gegeven, dat we voortgezet onderwijs hebben opgestart, speciaal onderwijs, technisch onderwijs. Je ziet nu dat dit type praktijkonderwijs gemist wordt, en door bedrijven zelf moet worden aangeboden.

*'Je presteert toch dat je met alle diversiteit
één gemeenschap vormt.'*

*** Heeft u er als fraters wel genoeg maatschappelijke erkenning voor gekregen?**

Ach. Degenen die er dichtbij stonden weten het. Maar je wordt voorzichtiger door '2010-2015'. Er is ook een hoop leed veroorzaakt. Dat werpt een schaduw over de mooie dingen. Die wolk is er.

Toch kijk ik tevreden terug. Je presteert toch dat je met alle diversiteit één gemeenschap vormt, ondanks wrijvinkjes. Nu met de zusters erbij ontstaat er weer een nieuwe manier van samenleven. De wijze van omgaan met elkaar vind ik heel knap! Je deelt een bepaald religieus levensgevoel, als ouderen en jongeren met elkaar. En daarin zal ik altijd de jongste blijven. Dat hindert me niet, het ligt niet aan ons, het is de tijdgeest. Als je ziet hoeveel idealisme er onder jongeren is, ook weer nieuwe kloosterinitiatieven. Het gaat heus wel verder, we weten alleen niet hoe.

*** Wat weten uw medefraters niet van u, wat toch bij u hoort?**

Haha, nou, ik heb niet zo lang geleden een *smart*-televisie gekocht. Die werkt via de computer. Nu heb ik een kanaal gevonden dat aangeeft waar het op dit moment extreem weer is. De laatste maanden volg ik dat. En als je dan naar buiten kijkt en ziet dat het hier ook steeds extremer wordt, dan denk ik dat dát het belangrijkste is waar we mee bezig moeten zijn: de klimaatverandering. Het komt langzaam en we wisten het wel, maar nu zie je, door zo'n tv-zender, dat het echt waar is. Ik doe daar nieuwe ideeën aan op. Hoe kun je zorgen voor de toekomst van de planeet? Hoe kun je zélf zorgen dat de doelstellingen van Parijs worden gehaald? Eerst ging dat nog wat langs ons heen, maar nu ben ik me ervan bewust. Wij hebben een paar jaar geleden een deel van onze verwarmingsinstallatie moeten vernieuwen en hebben gewoon hetzelfde systeem gekocht. Het moest snel, het was winter. Achteraf had ik misschien beter willen nadenken over een ander systeem. Jongeren zijn daar nu mee bezig. Misschien met evenveel idealisme als wij toen met onderwijs, ja.

*** Wat gaat frater Wilfried doen na het grote feest?**
Doorgaan. Zorgen voor de gemeenschap hier, als eerste aanspreekpunt voor de bewonerscommissie'. En ik ben gaan sporten: elke donderdagmiddag ga ik naar een medisch trainingscentrum in Odijk om mijn conditie te trainen. Wat ik ook nog wil doen is reizen. Afrika en Azië heb ik gezien, maar mijn wens is om nog een keertje naar mijn nichtje in Australië te gaan!

Interview: Marjet de Jong,
theologe en uitgever bij uitgeverij Adveniat, Baarn

UIT EEN NALATENSCHAP

Wij wisten dat onze medebroeder Isidorus – Johan Nieland – een bijzondere reken- en wiskundeknobbel had. Hij heeft er een universitaire titel mee behaald, maar de doctorale studie is niet van de grond gekomen, daar er in feite geen professor beschikbaar was. Dat zijn feiten die we kennen, maar in zijn nalatenschap vonden wij een interessante map met foto's en beschrijvingen. Johan heeft indertijd meegewerkt aan de schooltelevisie – hetgeen menige medebroeder waarschijnlijk nooit geweten heeft, wellicht buiten de communiteit van Hilversum niemand. De map bevat veel mooie foto's en een beschrijving van het een en ander. Het programma heette REKENWERK, telde 16 afleveringen. Elke keer kwamen twee scholen tegen elkaar uit, want het was in spel- en wedstrijdvorm, waar scholen zich voor konden opgeven. De redactie van INKO vindt het de moeite waard om deze publicatie als een postuum eerbetoon aan Johan Nieland te plaatsen.

DE OFFICIËLE BESCHRIJVING UIT DE FOLDER VAN 1986

REKENWERK

Hoofdrekenen is een belangrijk onderdeel van ons rekenonderwijs. Het is echter niet gemakkelijk er didactisch en organisatorisch een goede vorm voor te vinden. Het project REKENWERK wil u daarbij helpen. Vanaf dit najaar bieden we u gedurende enige jaren een systematische ondersteuning voor het hoofdrekenen.
Van september tot november bereidt u zich met uw groep voor met behulp van een handleiding, 4 tv-programma's en een werkboek. Daarna volgt van november tot maart wekelijks een wedstrijdprogramma. Met een formulier in de handleiding kunt u zich daarvoor opgeven. In elke programma wordt geloot welke

twee scholen voor de volgende uitzending in de studio worden uitgenodigd.

VERSCHIL TUSSEN CIJFEREN EN HOOFDREKENEN

Ondanks het gebruik van zakrekenmachine en computer willen we onze kinderen blijven leren hoe ze zelf kunnen rekenen. Van dat rekenonderwijs is hoofdrekenen een belangrijk onderdeel. Heel in 't kort zou je het als volgt kunnen typeren door middel van hoofdrekenen krijg je beter en gevarieerder greep op getallen en hun bewerkingen als optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen.

Nu zijn er nogal wat kinderen die van de basisschool komen met een sterk cijfermatige instelling. Rekenen is voor hen cijferen. Als je iets moet uitrekenen betekent dit dat je de betreffende getallen onder elkaar zet of bij het staartdelen naast elkaar en dat je stap voor stap de vaste oplossingsprocedure afwerkt die naar de oplossing leidt. Op zich is dat natuurlijk niet onjuist, maar in veel gevallen is het veel gemakkelijker of handiger om een opgave uit het hoofd uit te rekenen. Met dit laatste komen we aan een zeer waardevol aspect van hoofdrekenen: het geeft je de mogelijkheid om te allen tijde te achterhalen of je er met een uitkomst echt helemaal naast zit. Vooral ook in het dagelijks leven doen zich veelvuldig situaties voor waarin dit van betekenis kan zijn.

Voorbeeldje: Je hebt in een zaak 12 fotokopieën van een kwartje gemaakt. Hoeveel moet je dan betalen? 12x 0,25= …… Als je echter inziet dat 12x0,25 hetzelfde is als 6x50 en dus ook hetzelfde als 3x100, dan heb je de uitkomst snel en goed!

Als je je realiseert dat er 4 kwartjes in een gulden zitten, dan kun je de vermenigvuldiging omvormen tot een heel eenvoudige deelsom: 12:4=3.

In het hoofdrekenen maak je veelvuldig gebruik van de structuur van de gegeven getallen, van de eigenschappen van de bewerkingen en van relaties tussen getallen. Juist door te letten op de structuur van getallen en op de eigenschappen van bewerkingen (bijvoorbeeld:

vermenigvuldigen en delen zijn elkaars omgekeerde) kun je vaak op een goed idee voor een handige oplossing komen.

ROL VAN FR. ISIDORUS

Uit het fotoboek en de erbij liggende papieren, blijkt dat Isidorus (Johan of zo als hij hier genoemd is: Jan Nieland) meegewerkt heeft aan de inhoud van het rekenwerk door allerlei “sommen” te maken en bij de werkelijke uitzendingen jurylid was. Als voorbeeld is er een opgave in de map, waarvan tevens foto’s aanwezig zijn bij de uitvoering. Een interessant geheel! Temeer daar dit een aflevering was dat een groep kinderen het opnam tegen een groep ouderen uit een Bejaardenoord. (De leerlingen wonnen!).

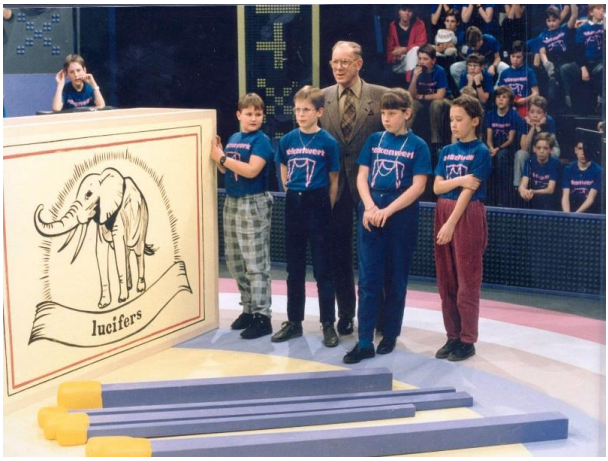

HET SCRIPT EN HET DRAAIBOEK

N.O.I. - N.O.S. Serie Rekenwerk - 13 - Programma 16
Wedstryd 12
Handwerk B
Opnam 25-2-87

Reuzenlucifers

Presentatie: Wat een grote doos, hè?
Dit is een reclame-doos voor lucifers.
Ze hebben een gewoon luciferdoosje gepakt,
kyk maar, hier heb je er een. Bekyk het even.
En toen hebben ze alles 40 keer zo groot
gemaakt: de lengte 40x, en de breedte en
ook de hoogte, 40 keer. Net zo met de lucifers.
Er is ~~ook~~ maar één reuzenlucifer by gemaakt.
De andere lucifers zyn niet goed. Die moeten
weg, helemaal naar je eigen kant. Daar leg je
ze een voor een neer, en je vertelt daar ook
aan het jurylid, waarom hy fout is.
Daar kryg je punten voor.
Iedereen gesnapt? Begin maar.

Materiaal:
- Elke groep één doosje Zwaluw lucifers met inhoud.
- Een centrale reuzendoos: 2,10 x 1,40 x 0,60 meter.
- Elke groep 6 grote lucifers:
  a 2,10 x 0,05 x 0,05 meter
  b 2,10 x 0,10 x 0,05 meter
  c 2,10 x 0,10 x 0,10 meter
  d 1,70 x 0,05 x 0,05 meter
  e 1,70 x 0,10 x 0,05 meter
  f 1,70 x 0,10 x 0,10 meter

Voor uitvoering zie suggesties op het tweede blad.

Mogelyke opstelling:

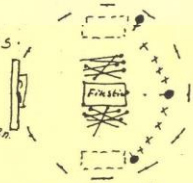

41	31
Klark	De Bogt
Jurering: blauw	rood
1	1
1	1
1	1
0	1
1	1
0	4
2	2
2	1
2	2
+10	+10

Minimaal 10 en maximaal 25 punten
15 punten als volgt:
- handigheid/precisie:
  a weggelegd : 1 punt (te lang en te dun)
  b " 1 punt (te lang en niet vierkant / te dun)
  c " 1 punt (te lang)
  d " 1 punt (te dun)
  e " 1 punt (te dun óf niet vierkant).
  f laten liggen: 4 punten
- 0-2: taakverdeling/organisatie: gemiddeld 1 p.
- 0-2 p. samenwerking - gemiddeld 1 p.
- 0-2 p. tyd: gemiddeld 1 p. (eerste 1 p. méér)

N.O.I. - N.O.O. Serie Rekenwerk - 12 - Programma 16
Wedstryd 12
Handwerk 8
Opname 25-2-87

[By :Reuzenlucifers].

Normaal doosje Zwaluw lucifers is 5,25 by 3,5 by 1,5 cm.
Normale lucifer is 4,25 by 0,25 by 0,25 cm.
Normale luciferkop is 0,50cm lang en 0,35 cm breed.

Reuzendoos 2,10 by 140 by 60 cm. Reuzenlucifer 1,70x0,10x0,10m.
Reuzenkop is 20cm lang en 14cm breed

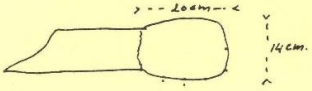

De totale lengte van de reuzenlucifers is 2,10m en 1,70m (waarby de kop is inbegrepen!): zie by 'materiaal'.

Aanbevelingen:
- De reuzendoos hoeft niet open te kunnen!
- Kleuren van de lucifers: blauw en rood met gele kop.
- Kleine doosjes en grote doos graag dezelfde visuele indruk (afgezien v.d. kleur)
- Eventueel voor de bovenkant:

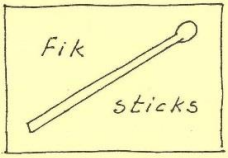

- De reuzenlucifers:
  graag de letters a, b, c, d, e en f op elk betreffend exemplaar aangeven (op de kopse kant?), zoals vermeld is by 'materiaal'.

Met Diewertje Blok, presentatrice

Juryleden: Jan Nieland en Ati Dijckmeester

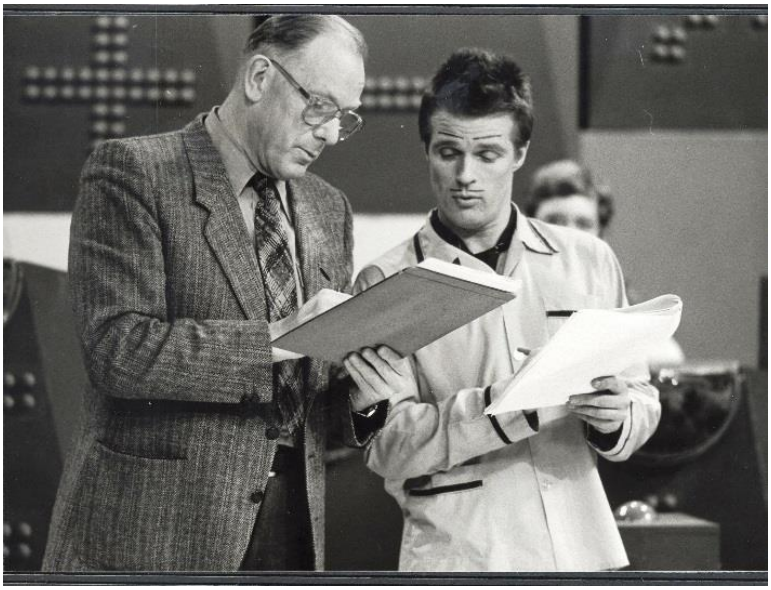

Jurylid met Peter Jan Rens oftewelMeneer Kaktus

Jurylid met Annemieke Hoogendijk oftewel Mevr. Stemband

Jurylid met Joost Prinsen

Archdiocese of Kisumu

Archbishop's Office
P. O. Box 1728 - 40100
KISUMU, KENYA

Christ Yesterday, Today & Always

7th February 2018

Br. Wilfried Van De Poll, Superior
Brothers of Our Lady of the Sacred Heart
Schortel Doeksesteeg 3
3732 HS De Bilt
NETHERLANDS

Kisumu, Kenia, 7 februari 2018

Frater Wilfried van der Poll, overste van de Fraters van Onze Lieve Vrouw van het Heilig Hart
De Bilt

Beste frater Wilfried,

Al eerder stuurden wij u en uw medebroeders onze condoleances bij het overlijden van frater Isidorus. Ik wil graag nogmaals onze dank uitspreken voor de financiële ondersteuning die uw gemeenschap gegeven heeft aan de Broeders van Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand.

Het is triest om te constateren dat veel van de fraters die bij het Aartsbisdom Kisumu gewerkt hebben, teruggekeerd zijn naar onze Heer en God. Maar de werkzaamheden van fraters Jan Smit, Isidorus Nieland, Vitalis en George Smink zullen altijd in de herinnering blijven bij de Broeders van Onze Lieve Vrouw van de Altijddurende Bijstand. Frater Jan Smit en frater Vitalis hebben geholpen met het oprichten van de Xaverian Middelbare school

in Kisumu Stad. Tegenwoordig is het een scholengemeenschap met veel studenten en docenten uit de arme gemeenschappen van Nyalenda, Pandipieri en Dunga.

Frater Isidorus had een speciaal talent voor het schrijven van constituties. Met zijn kennis van het canonieke recht stelde hij het juridische- en het spirituele deel van onze constituties samen. Toen wij de constituties opgestuurd hadden naar Rome moedigde de Congregatie van de Propaganda van het Geloof en die van de Religieuzen ons aan om door te groeien naar een ledenaantal van meer dan veertig broeders, zodat wij de titel van 'Congregatie van Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand' ten volle kunnen gebruiken.
Ik herinner mij nog de ochtend dat u mij naar Schiphol bracht en frater Isidorus mij een envelop meegaf met een bijdrage voor de scholing van onze broeders.

Alhoewel onze drie mentoren zijn overleden, voelen de broeders nog steeds een spirituele verbintenis met uw congregatie en daarom houden wij in de toekomst graag contact met de fraters.

In dankbaarheid,

Mgr. Zacchaeus Okoth,
Aartsbisschop van Kisumu

Ever grateful,

Most Rev. Zacchaeus Okoth
ARCHBISHOP OF KISUMU

ARCHDIOCESE OF KISUMU
ARCHBISHOP'S OFFICE
MOB: 0717 507727
0738 151685
P. O. BOX 1728 - 40100 KISUMU - KENYA

Tel: 057-2020725 /2024512 Fax: 057-2023001 Mob: 0717-507727 /0738-151685 E-mail: archdiocese-ksm@africaonline.co.ke

VUIL

De aarde is een vieze bol,
een verlepte luchtballon.
Gehuld in dampen vettigheid
draait zij tollend rond de zon.

De aarde is een kleffe bal,
is een plakkerige klont.
In haar vergane feestgewaad
draait zij zwaargeteisterd rond.

De aarde is een blubberzooi,
een verlopen vagebond.
In haar verschoten zwerverspak
draait zij muffig, duffig rond.

De aarde is een giftig ding,
zij is overal gewond.
En voddig, drekkig, slonzig, vuil,
wentelt zij geschonden rond

De aarde is een rotte knol,
afgeranseld, blauw en bont,
beroofd van al haar heerlijkheid
Wentelt zij ontluisterd rond.

De aarde is een smurrietroep,
een vergane regenton.
Verzakt, gehavend, leeggeroofd
wentelt zij rondom de zon.
.....

Eens was zij schoon. Een edelsteen.
Schitterend van glans. Volmaakt.
Haar zuiverheid was haar natuur.
Niemand had haar aangeraakt.

De Mens vocht om dien edelsteen,
greep hem stevig in zijn vuist.
Het edele was gauw vergaan,
werd verpulverd en vergruisd.

Niets blijft er in de poten heel
van dien dolgeworden stier.
Door dwaze hebzucht meegesleurd
werd jij, mens, een buideldier.

De Natuur wordt kaalgeslagen,
weggevreten en vertrapt.
Over de vervuilde aarde
wordt deskundig heengestapt.

Straks mag jij de doodsklok trekken.
Al wat leeft wordt uitgeluid.
Mens, terwille van den buidel
heb jij alles uitgebuit.

Daarom noem ik jou een vlegel,
ontevreden, nimmer zat.
Geldzak! Die moet voller, voller!
Mens, jij bent een buidelrat!!

Theobaldus Geraets

Wist u dit……?

UIT HET JAARVERSLAG VAN DE VATICAANSE CONGREGATIE VOOR DE MISSIES

In 2017 werden 23 missionarissen gedood: 13 priesters, 1 mannelijke religieus, 1 vrouwelijke religieus en 8 leken.
Voor het achtste achtereenvolgende jaar is het hoogste aantal moorden geregistreerd in Noord en Zuid Amerika, waar 11 pastorale werkers werden gedood (8 priesters, 1 religieus, 2 leken); Afrika volgt met 10 pastorale werkers (4 priesters, 1 religieus en 5 leken); in Azië werden 2 pastorale werkers gedood (1 priester, 1 leek).
Van 2000 tot 2016 werden 424 pastorale werkers gedood in de wereld, waaronder 5 bisschoppen.
En dan te bedenken dat er ook in andere kerken pastoraal werkenden gedood zijn en dat het een topje van een ijsberg is, want het aantal christenen dat ieder jaar gedood wordt vanwege hun geloof is vele malen groter.

Ons gebed voor en onze solidariteit met hen die zich inzetten voor de verkondiging van de Blijde en Bevrijdende Boodschap van Jezus kan nooit sterk genoeg zijn.

In 2017 was het 150 jaar geleden dat de Martelaren van Gorcum heilig zijn verklaard.

Panelen met portretten van de Martelaren van Gorcum in de katholieke kerk in Boschkapelle.

de pen doorgeven

Toen ik in 1999 in de kapel van het Gregoriushuis in Utrecht voor het eerst het woord tot de fraters richtte, zei ik dat we in elk geval één ding gemeenschappelijk hadden. Dat we elkaar niet kenden. Inmiddels is er sinds dat begin veel veranderd en zijn we behoorlijk vertrouwd met elkaar geworden. Dat mag ook wel na zo'n kleine 20 jaar. Nu ik van de redactie van INKO de vrijheid heb gekregen om te schrijven waarover ik wil, lijkt het me aardig iets te laten zien dat ik meestal voor mezelf houd en dat zich heel ergens anders afspeelt dan in het St.Jozefhuis. Toen ik een aantal jaren geleden aan frater Camillus z.g. liet weten dat ik graag een dag vrij had om wat te gaan schilderen, juichte hij dat zeer toe. Het is belangrijk een hobby te hebben, drukte hij me op het hart. Welnu het is sindsdien met die hobby een beetje uit de hand gelopen. Zelfs zo dat ik al een kleine twee jaar elke vrijdag om half 7 naast mijn bed sta, om drie kwartier later met drie dames per auto op weg te gaan naar het plaatsje Arendonk in België. In een grote voormalige sigarenfabriek is daar een vrij uitgebreide opleiding gevestigd. Op elke dag van de week, met uitzondering van de maandag, wordt er van kwart voor 9 tot 5 uur met hart en ziel gebeeldhouwd, keramiek gemaakt, geboetseerd, met grafische technieken gewerkt, getekend en met olieverf geschilderd. Elke klas kent wel een paar wat jongere mensen en één of twee Belgen, maar de meesten komen uit Nederland en zijn niet jonger dan 50. Wat bezielt al die mensen? Wat heeft mij ertoe gebracht om op latere leeftijd opnieuw leerling te worden en een tamelijk intensief leertraject in te gaan? Was het niet verstandiger geweest om, nu ik niet meer zo piep ben, het wat rustiger aan te doen? Waarschijnlijk wel. Aan zo'n opleiding beginnen heeft dan ook iets van 'het bloed kruipt waar het niet gaan kan.' En nu onze kinderen groot zijn en opvoeden toch echt niet langer gewenst is, is het fijn te merken dat er ruimte

is ontstaan om het bloed gewoon te laten stromen. Ofwel beter te leren schilderen, op zoek te gaan naar een degelijke begeleiding. Het bijzondere is dat die degelijke schoolse begeleiding in Arendonk heel goed blijkt te passen bij ons mensen uit Nederland. Ieder heeft, zeker in het eerste jaar, het gevoel dat hij of zij ongelofelijk veel leert. De opdrachten zijn nauwkeurig, helder en netjes afgebakend (en ook al vele jaren ongewijzigd). Bovendien zijn ze heel gevarieerd en leer ik dingen schilderen die ik nooit gedaan heb.

Met behulp van allerlei dozen, kubussen en kasten, of het uitzicht op een straatje uit het raam, ontdek ik wat perspectief is, met gipsen beelden leer ik beter kijken naar verhoudingen in een gezicht en leer ik hoe ik wat volume op papier krijg, door met inkt elkaar in een paar minuten te tekenen leer ik een zekere schroom overwinnen en met vaart te werk te gaan, etc. etc. Aan het einde van de dag gaat ieder helemaal uitgeput, maar zeer voldaan weer naar huis.

Tenslotte wil ik nog iets vertellen over een wat wonderlijke manier waarop de docenten het schilderen proberen bij te brengen.
Zoals een medeleerling en voormalig garagehouder het treffend verwoordde, we leren vooral rommel schilderen. Een paar keer per jaar wordt het hele klaslokaal volgebouwd met allerlei totaal verschillende spullen. Ze worden in verschillende hoeken en langs de wanden in hoopjes wat geordend naar kleur of naar formaat. Het is dan aan de leerlingen om op zoek te gaan naar een stukje uit die chaos, om daarvan iets te maken dat de moeite waard is. Het gebruikelijke beeld dat schilderen met olieverf betekent dat mooie stillevens zorgvuldig worden nageschilderd, wordt op deze manier om zeep geholpen. Ervoor in de plaats komt een nieuw besef. Ik heb het gevoel dat we worden gedwongen

om gevoel aan te boren voor wat we zelf de moeite waard vinden. En erop te vertrouwen dat ieder van ons gevoel heeft voor kleur, voor hoe iets te ordenen is, keuzes kan maken voor wat wel of juist niet te schilderen, etc. En als je dan heel veel geluk hebt ontstaat iets onder je handen wat je niet had verwacht, wat je niet had kunnen bedenken.
En dat vind ik zelf het meest boeiende aan het schilderen en het steeds opnieuw leren schilderen.

Hans Peters

TERUG IN LODWAR

Met 5 graden onder nul gingen we, Ria en ik, op weg naar Schiphol om onze reis naar Lodwar, in Kenya, aan te vangen. Vanwege de Duitse paasvakantie was het enorm druk op Schiphol zodat het inchecken traag verliep maar zonder problemen kregen we al onze bagage; 4 grote koffers, 2 kleine handkoffertjes en 2 rugzakken door de controles.
In Nairobi aangekomen duurde het ook erg lang om door de paspoortcontrole te komen omdat de meeste reizigers nog een visum moesten kopen en dat neemt veel tijd in beslag met het maken van vingerafdrukken van beide handen en het maken van een pasfoto. Toen we de koffers van de bagageband haalden zat er op één een sticker van KRA (Kenya Reveneu Autorities). Dat betekent dat je invoerrechten moet betalen over dingen die in die koffer zitten. Maar bij de douane mochten we gewoon doorlopen omdat ze kennelijk die sticker niet zagen zitten. Buiten in de zwoele Nairobi nacht stond Wilma, de vrouw van een Mill Hill medewerker, ons op te wachten. Co Klaver de gastheer van Mill Hill ontving ons hartelijk en onder het genot van een pilsje werden we snel en goed bijgepraat over de situatie in Kenya.
Maandagmorgen in alle vroegte gingen we met Skyward naar Lodwar. We werden in een wachtruimte geperst waar passagiers zaten voor wel 6 verschillende bestemmingen: Mombasa, Kisumu, Kitale, Lokichoggio, Malindi en Lodwar. De omroeper was helemaal niet te horen of te verstaan vanwege de drukte en al het lawaai. Je moest dus behoorlijk opletten of je boardingpaskaarten zag die op de onze leken als mensen opstonden om te vertrekken. Langzaam maar zeker vertrokken mensen naar hun bestemming en konden we de aankondigingen horen en kwamen we in het vliegtuigje dat naar Lodwar vertrok. We kwamen om 9.15 in Lodwar aan waar de temperatuur al 37 graden was. Dus snel mijn trui en jasje uit zodat het wat dragelijker werd.

We werden zeer warm ontvangen door kinderen en staf. Het was een blij weerzien van zoveel kinderen die ook nog in september op het centrum waren. Het gastenhuisje op het centrum werd ons onderkomen voor deze periode. Het was goed schoongemaakt, de koelkast gevuld met levensmiddelen voor de eerste paar dagen. Omdat we nu full time op het centrum wonen, zien we dus ook goed hoe het een en ander zich afspeelt en hoe de staf werkt op de buitenschoolse tijden als Frater Alexius niet aanwezig is. De schoolvakantie was gepland voor 5 april maar iedere dag kwamen al kinderen van school naar het centrum, dat gaf dikwijls kleine problemen omdat ze vlak voor de lunch komen en er dan op hen niet gerekend is want de scholen geven geen informatie over hún sluitingsdag. Frater Alexius liet ons de groentetuin zien die nu weer in gebruik is genomen omdat hij zijn studie eind vorig jaar met succes beëindigd heeft. We zagen een oase van groen: sukumawiki, kankune, pumkins en mais. Het vraagt een

enorme hoeveelheid water zodat kinderen iedere dag ’s morgens en ’s avonds de tuin water geven. We hebben een eigen waterbron met pompinstallatie op ongeveer één km afstand van het centrum die voldoende water levert zowel voor de tuin als voor het hele centrum.

Ik zag enkele nieuwe stafleden die de plaats hebben ingenomen van medewerkers die elders een baan hebben gevonden bij de overheid. Het is wel frustrerend dat iedere keer nieuwe staf getraind moet worden en na een jaar of 2 weer vertrekken omdat elders groenere weiden voor hen liggen.

Het centrum heeft een registratie bij de overheid die 3 jaar geldig is. In maart 2017 verliep deze registratie en meteen zijn we begonnen om een nieuwe registratie aan te vragen. Daarvoor moet je aan een aantal voorwaarden voldoen en enkele inspecties moeten gedaan worden. Een commissie beslist dan of je aan alle voorwaarden voldoet en de registratie wordt doorgestuurd naar het ministerie

van sociaal werk. De Children's Officer is degene die een grote vinger in de pap heeft of alles vlot verloopt. Nu is deze man bijna niet bereikbaar en besteedt de meeste van zijn werktijd buiten Lodwar. Dus het is een moeizaam proces. Een nieuw probleem rees op dat de commissie die bij elkaar moet komen om te beslissen of we aan de voorwaarden voldoen geen budget heeft om bij elkaar te komen. We werden dan ook gevraagd om met een ander kinderprogramma de kosten van de commissievergadering te dekken. Dat is geaccepteerd en op 9 april zal deze commissie bij elkaar komen om hun werk af te ronden. We hopen nu maar dat er dan een dikke punt achter deze slepende zaak gezet wordt.

Het ministerie van onderwijs heeft een nieuwe richtlijn uitgegeven; ieder kind dat naar school gaat heeft een geboortebewijs nodig. Zonder dit bewijs geen toegang tot school. Om zo'n geboorte-bewijs te krijgen moet je een ID kaart hebben van de ouders van het kind. Als de ouders overleden zijn dan moet er een

overlijdensakte van de ouders of een aanbeveling van de wijkchief komen. De meeste van onze kinderen zijn grootgebracht door de grootouders of alleenstaande moeders en die hebben geen ID. Het is een vermoeiend proces om zo'n geboortebewijs te krijgen, maar vooral ook een heel duur proces omdat alle kosten naar Nadirkonyen afgeschoven worden.

Het centrum is gebouwd op een stuk grond dat nogal scheurgevoelig is. Er zijn diepe ondergrondse rievierstromen die er voor zorgen dat de gebouwen plotseling scheuren vertonen die er de dag tevoren er niet waren. Ook nu moeten er enkele fikse reparaties gedaan worden om groter onheil te voorkomen. Er is een ondernemer gevraagd een begroting op te stellen voor de totale kosten. Frater Alexius is niet zo bedreven in deze materie en ik kon hem goed assisteren het kostenplaatje te bekijken. Tevens hebben we informatie over de ondernemer ingewonnen bij de Kanamkemer-parochie waar deze man enkele werkzaamheden heeft uitgevoerd.

De regering heeft in een paar maanden geleden al het gebruik van plastic afgeschaft. Winkeliers worden zwaar beboet als ze hun producten verkopen in plastic maar ook iedere burger mag geen plastic tasje meer dragen.
Nu is er een nieuwe regeling in de maak dat er niet meer gekookt mag worden op hout of houtskool. Dat zal een enorm probleem worden voor de meeste scholen want die doen het nog allemaal, alsook Nadirkonyen. Koken op gas of electriciteit is de enige uitweg, maar gas is erg duur en niet gemakkelijk te koop in Lodwar. Electriciteit is nu nog geen optie omdat er te vaak en te lang stroomuitval is. Maar we moeten wel actie ondernemen om uit te zoeken wat we in de toekomst moeten doen.

Maandag brak er een klein paniek uit toen Frater Alexius ontdekte dat de 3 auto's: een van Nadirkonyen en 2 van de Indonesische fraters al bijna een jaar rondreden zonder verzekerd te zijn. Ria en ik waren uitgenodigd voor een lunch bij Tony Woods, de voorzitter van de Nadirkonyen Board. In Lodwar waren tientallen verkeers-politiemensen opgedoken die rijbewijzen en verzekeringsplaatjes controleerden. Velen kregen een fikse bekeuring omdat ze de zaak niet in orde hadden. Net als in het Fraterhuis St Jozef zijn er in het bisdomkantoor een groot aantal postkastjes waar de post of andere informatie in gestopt wordt. Indertijd reed ik daar dagelijks langs om te kijken of er "iets" was. De Indonesische fraters hebben daar geen gewoonte van gemaakt en dan gaat er af en toe wat fout omdat informatie, waar op gereageerd moet worden, niet op tijd gezien wordt.

De nieuwe staf is nog niet goed voorbereid op het werk ze moeten doen. "Training on the job" is een moeilijkheid omdat stafleden die een nieuwe baan hebben aangenomen dikwijls per direct vertrekken ondanks het contract dat ze getekend hebben. Financieel moeten ze wel wat inleveren, maar werkoverdracht is praktisch niet mogelijk omdat we niet meteen een nieuw staflid hebben.

Juist nu ontvangen we bericht dat de registratie door de commissie is goedgekeurd. Van de 9 kinderprogramma's zijn er maar 2 goedgekeurd waaronder Nadirkonyen en de ander moet nog enkele reparaties verrichten aan enkele gebouwen.

Hans Wennekes
Lodwar

ZILVEREN JUBILARIS FRATER VINSENSIUS

Daar ik een weekje in Malang verbleef ter voorbereiding van het Algemeen Kapittel 2018, heb ik de gelegenheid gehad om nog een zilveren jubilaris te ontmoeten. Een medebroeder die ik ook iets meer van nabij heb meegemaakt, doordat ik hem heb mogen begeleiden naar Kenia. Daarover straks meer.

Vinsensius werd als Yohanes Laga Payong geboren op 13 december 1973 in Leworok op Oost Flores. Hij was het tweede kind in het katholieke gezin van Petrus Payong en Maria Ayong. Yohanes heeft 1 broer en 3 zussen. Zijn ouders leven nog.

De lagere school doorliep hij in zijn geboorteplaats Leworok, waarna hij naar de SMP (de lagere middelbare school) van het Bisdom ging in Larantuka. Vervolgens doorliep hij de SMA (hogere middelbare school) van de fraters in Podor, waar eerst de kweekschool was. De onderwijzersopleiding was echter een universitaire opleiding geworden, daarom waren de fraters met een SMA begonnen. Hier ontmoette hij dus de fraters, maar hij was niet helemaal onbekend met fraters, want frater Damianus

komt ook uit Leworok en die had hij vaak ontmoet. In de jaren op de SMA kreeg hij door de contacten met frater Marianus ook interesse in het fraterleven.
Na de SMA heeft hij zich bij de fraters aangemeld en kon hij 20 juli 1992 met het postulaat beginnen. In december van 1992 heeft hij dus ook de aardbeving meegemaakt en werd het postulantenhuis onbewoonbaar. Zijn familie heeft geen schade van de aardbeving gehad, omdat hun dorp hoger op de berg is gelegen.
Na het postulaat verhuisde Yohannes naar het noviciaat in Malang en kreeg bij de inkleding tot frater de naam: Vinsensius.
Over het begin van zijn fraterleven na het noviciaat vertelt Vinsensius als volgt: "Mijn eerste benoeming was Ende, waar ik assistent procurator van de communiteit werd, maar na 1 jaar verhuisde ik naar Maumere om procurator te worden. Na 2 jaar mocht ik gaan studeren aan de Hoge School voor filisofie en theologie in Lamahero….. ??? en mocht ik les geven aan de postulanten over de inleiding op de logica. Op 31 mei 2003 heb ik mijn Eeuwige Professie gedaan en kort daarna ben ik naar Kenia vertrokken. Maximus had er stage gelopen en ging nu voorgoed naar Kenia, maar ik had geen stage gelopen en had me alsnog aangemeld om ook naar Kenia te gaan. Frater Clemens, plaatsvervangend Algemeen Overste en frater Leo, Algemeen Secretaris vergezelden ons. Het was een moeilijke tijd. Ik weet van mezelf als het moeilijk is rondom me, dan word ik stil en dat geeft ook weer problemen. Het begin liep niet goed. We zouden helpen op de te beginnen school voor dove kinderen bij meneer Ben, maar Maximus en ik kregen allerlei klussen in de bouw te doen. Zelf dacht ik: "ben ik daar nou frater voor geworden?" Door allerlei miscommunicatie mislukte onze medewerking op dat project. Daarna kwam ik bij frater Hans op het straatkinderen-programma Nadirkonyen. Maar daar liep ik ook vast, ook al omdat mijn Engels onvoldoende was. Daarom ben ik eerst een jaar Engels gaan leren in Nairobi. Bij terugkomst in Lodwar ging ik parttime werken bij het Anna Nanjala Education Center van het Bisdom Lodwar.

Om me verder te bekwamen om met jeugd om te gaan ben ik naar het Tangaza College in Nairobi gegaan en bij terugkomst in Lodwar ben ik benoemd door het bisdom als Coördinator van de Jeugdcommissies. Dat heeft geduurd tot 2012, omdat ik op het Provinciaal Kapittel van Indonesië tot lid van het Provinciaal Bestuur werd gekozen en werd mijn Kenia-periode afgesloten. Het klimaat in Lodwar was erg moeilijk, maar van het zijn daar heb ik veel geleerd.
Vooral als persoon een rijpere en volwassener houding gekregen. De arme mensen in Indonesië zijn niet echt arm, in Kenia wel. De armen in Lodwar hebben echt niets, maar ze zijn trots op hun volk, ze zijn blij, ze vinden het geweldig om naar school te kunnen gaan en te leren en iets te doen en te betekenen.

Na deze oprechte ontboezeming, ligt de vraag voor de hand hoe hij dan het lidmaatschap van het Provinciaal Bestuur ervaart. Zijn reactie is: “Ik ben wellicht teveel een gevoelsmens. Problemen oplossen is moeilijk voor me. Ik ben vaak moeilijk voor mezelf en daardoor ook voor de ander. De samenwerking met de medebestuursleden en de secretaris Raymundus is goed. Ik ben blij dat ik vanuit het bestuur als specifieke taak de opleidingen en vorming, zowel voor de postulanten als de voortgezette vorming, heb gekregen. Hierdoor werk ik in het team dat zich richt op uitwerking van onze spiritualiteit vanuit de Constituties. We geven elke maand een overweging hierover uit. Ook geef ik les aan de postulanten als deze een half jaar hier in Malang verblijven. Samen met frater Agustinus werk ik aan het promoten van ons leven in deze Congregatie en met het recruteren van kandidaten. Bovendien ben ik Overste van de communiteit in het fraterhuis op Celaket.

Als ik aan Vinsensius vraag hoe hij nu terugkijkt op deze 25 jaar, is zijn antwoord: “De eerste helft was aardig, vriendelijk, voelde je wat van heiligheid, waren er geen conflicten, was het een tijd van rust en vrede. De tweede helft bracht echte strijd en heb ik veel moeilijkheden ervaren met de leiders van communiteiten;

voelde ik me niet begrepen en niet gewaardeerd. Dus het eerste beeld is erg veranderd. Op diverse plaatsen word je echt op jezelf teruggeworpen, niet altijd door bepaalde personen, maar door situaties. Het besef dat ik voor “frater zijn” heb gekozen, houdt voor mij ook trouw blijven in en dat heb ik geprobeerd”.

We hebben het dan nog even over de communiteit van Celaket, waarvan hij zegt dat het moeilijk is om daar leiding aan te geven. Er wonen momenteel 8 fraters in deze communiteit, 2 priesters van het bisdom en 4 paters SMA. Doordat het bijna allen studenten zijn, kan de kwalificatie “duiventil” volledig toegepast worden. Van gemeenschapsleven is nauwelijks sprake.
Ik prijs Vinsensius, dat hij de huidige problematiek met betrekking tot het religieus gemeenschapsleven in een voorstel aan de agendacommissie van het Algemeen Kapittel heeft aangeboden! Een goede discussie is zeer zeker de moeite waard.

Als wens vraagt Vinsensius aan de Nederlandse fraters veel voor de Indonesische medebroeders te bidden, wat wij voor hen ook zullen doen. “Alles wat in Nederland gebeurt, kan hier ook gaan gebeuren”, vervolgt Vinsensius, “want er zit nog steeds geen echte groei in en het ergste is dat er in de afgelopen zes jaar 10 fraters met eeuwige geloften zijn uitgetreden. We hebben op dit moment 13 communieiten en dat moet voorlopig niet meer worden, want het is moeilijk om te behouden wat we hebben” en met “een hartelijke groet aan alle fraters in Nederland, speciaal aan Hans” werd ons gesprek afgesloten.

Vinsensius, heel veel dank voor je open en eerlijk levensverhaal. Goede moed om door te gaan en van de Nederlandse fraters een hartelijke groet terug. Op naar het goud!

Malang, 4 mei 2018
Leo Ruitenberg

EEN ENGELTJE OP MIJN SCHOUDER!!

Aangezien ik helaas niet meer zonder pijn (fantoom) kan fietsen, heb ik een scoot-mobiel ter beschikking gekregen. Ik ben nu al een paar maanden met de mobiel aan het rijden.
Ik vind zelf dat het mij al aardig lukt om de mobiel onder de knie te krijgen. Het moeilijkst vind ik het nemen van de bocht met de juiste snelheid. Ik denk maar zo, oefening baart kunst.
Zo heb ik de laatste tijd al verschillende ritten gemaakt , de ene wat langer dan de andere.

Ik ga nu al met de mobiel naar de Aloysius-kerk.
Graag wil ik u nu wat vertellen wat er op een van de langere ritten mij is overkomen.
Ik was naar de Uithof gereden en om deze wijk weer te erlaten, moest ik met de mobiel door de tunnel. Ik had deze tunnel al vaker gehad. Ik rijd de tunnel door en merk ineens dat de mobiel haperde. Ik keek op de kilometerteller en die gaf een snelheid aan van 8km.per uur.
Ik ontzettend verbaasd. Hoe kan dat nou? Ik had in de handleiding gelezen dat deze mobiel een actieradius heeft van 70km. Ik wist ook dat ik enkele dagen daarvoor een paar korte routes had gereden, maar lang geen 70km. Ik had niet voor niets de mobiel niet aan de oplader gedaan.
Er kwam een jongeman langs en die vroeg nog “meneer, kan ik u helpen?“ Ik antwoordde: “nee, hoor ik red me wel!”
Ik had nu een poosje stil gestaan en ik voelde dat de mobiel weer power had. Ik reed nu op een weggetje dat praktisch langs het KNMI loopt en wist daardoor dat ik nog door een andere tunnel moest. De snelheid van de mobiel werd niet meer, eerder minder. In de tunnel langs de Utrechtse weg was de snelheid gezakt naar 4 km per uur. Ik snapte er nog steeds niets van! Ik begon me nu af te vragen: als ik maar thuis kan komen? Het laatste stuk naar huis, zo’n 2½ km., heb ik letterlijk met horten en

stoten afgelegd. Toen ik op het viaduct over de A28 reed, zag ik in de verte een paar medebroeders lopen. Ik sprak hen vriendelijk aan en een van hen heeft mij en de mobiel naar huis geduwd. De snelheidsmeter gaf niets meer aan. Toen ik dan eindelijk thuis was, realiseerde ik me dat ik ontzettend veel geluk heb gehad! Vandaar dat engeltje!

Heb ik er iets van geleerd?
Ja hoor, na elke rit kort of lang zet ik de mobiel aan de oplader!!

Frits Stevens

I N H O U D

Van de redactietafel		2
Overweging bij de Constituties	Alfons Kroese	3
Hoe het begon: 90 jaar Indonesië	Archief	5
Goud voor fr. Wilfried van der Poll	Marjet de Jong	14
Rekenwerk: fr.Isidorus Nieland	Schooltelevisie	25
Condoleance	Mgr. Zaccheus Okoth	32
Vuil	Theobaldus Geraets	34
Wist u dit…..?	Vat. Congr. v/d Missies	36
De pen doorgeven	Hans Peters	37
Terug in Lodwar	Hans Wennekes	40
Zilveren jubilaris frater Vinsensius	Leo Ruitenberg	46
Een engeltje op mijn schouder	Frits Stevens	50
Inhoud		52

INKO

onder redactie van: Johan Brummelhuis, Leo Ruitenberg, Frits Stevens, Paul Steverink, Wim Versteeg

met medewerking van: Angelico Fennis (omslag)
Hilarius de Booij (illustraties)
Petra de Landmeter (interviews)

secretariaat: Johan Brummelhuis
Schorteldoeksesteeg 1, 3732 HS De Bilt
tel.: 030 - 69 76 237
email: j.brummelhuis@fratersvanutrecht.nl